

Лу Лу
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ГУМАНІСТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ

У статті розглядаються особливості етнонаціонального розвитку суспільства, які впливають на формування у майбутнього вчителя музики етнокультурної компетентності.

Ключові слова: навчальна діяльність, етнічність, етнокультурна компетентність, емпатія, толерантність.

В українському та китайському географічному просторі співіснують представники різних етносів, які є носіями різноманітних культур та звичаїв. Негативні тенденції в епоху змін виявляються зі всією очевидністю в галузі національних взаємин, у відношенні до культури, природи, людини. Дисгармонія сучасного світу впливає, перш за все, на особистість, що зростає, розвивається, на її етичні позиції.

Сучасна суспільствознавча наука виявилася нездатною дати загальну дефініцію щодо етнічності. Коріння даної проблеми криються у використанні вузькоспеціалізованих підходів при аналізі феномена етнічності, розроблених в етнології, соціології, політології, фізичній антропології, біології, психології, лінгвістиці, культурології, філології, мистецтвознавстві та релігієзнавстві. Термін “етнічність”, запозичений вітчизняними вченими з західної антропології, не отримав задовільного визначення і у російській та вітчизняній науці. Ю. Бромлей зазначав, що “Особливо широке використання в останній час в англійській літературі отримав термін “ethnicity”, який, щоправда, трактується далеко не однозначно: то як “характер або якість етнічної групи”, то як “етнічна одиниця” [5, с. 36].

Як зазначає В. Євтух, **етнічність** – термін, який відтворює якісні характеристики людини або групи людей, пов’язані з їхнім етнічним походженням і які виявляються у побуті, культурі, поведінці й в цілому у ментальності, підтверджуючи це походження й вирізняючи їх з поміж інших [8, с. 14]. Ознайомлення із вітчизняними та зарубіжними працями, присвяченими етнічності, переконує в тому, що даний феномен складно виокремити і ще складніше адекватно визначити і описати. В дійсності, на сьогоднішній день у науковій літературі є майже стільки ж дефініцій етнічності, скільки налічується вчених, які намагалися їх сформулювати.

Так, у книзі М. Бенкса “Етнічність: антропологічні конструкції” вказується: “Протягом багатьох років “етнічність” є ключовим поняттям антропології та соціології, тим не менше, як і раніше представляється неясним його значення, застосування та співвідношення з іншими

поняттями" [11, с. 1].

Етнологи та етносоціологи активно послуговуються цим терміном з середини 1960-х рр., коли у країнах з поліетнічним складом населення зростає зацікавленість походженням, а відтак культурою, традиціями представників різних народів, які волею долі опинилися у рамках однієї держави. Значення етнічності для окремого народу чи його вихідців, які мешкають в іноетнічному оточенні, полягає у тому, що вона є джерелом їхньої ідентичності у різні періоди історичного розвитку поліетнічних країн й залежить від низки чинників, серед котрих вагому роль відіграють можливості задоволення потреб вихідців з інших народів у конкретному суспільстві [8, с. 15].

Мета статті полягає у висвітленні особливостей формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики.

Етнізація освіти набуває в наші дні небувалого розмаху. Не випадково сьогодні говорять про "етнічний ренесанс", "етнічний парадокс". Етнонаціональні проблеми постають у центрі уваги світової громадськості, набувають глобального характеру. Про важливість розробки і дослідження даної проблеми йдеться у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті [1, с. 8]. Вирішення етнонаціональних проблем у Китаї передбачає удосконалення державної програми підготовки і закріплення кваліфікованих кадрів для розширення міжнародного співробітництва у галузі освіти; організацію їхнього навчання та підвищення кваліфікації; виконання цільових інноваційних програм, спрямованих на розширення участі Китаю у співробітництві на міжнародному ринку освітніх послуг [7, с. 68].

Системи національної освіти України та Китаю характеризуються включення етнокультурних компонентів у проекти, концепції, програми найрізноманітніших освітніх установ, які представляють достатньо широку картину різноманіття підходів, концептуальних установок, ступеня включеності етнокультурних явищ та їхньої взаємодії в освітньому процесі. Серед основних завдань сучасної освіти можна назвати:

– забезпечення історичної спадкоємності поколінь, збереження, розповсюдження і розвиток національної культури, виховання дбайливого ставлення до історичної та культурної спадщини;

– виховання патріотів, громадян правової, демократичної держави, які поважають права та свободи особистості, володіють високою моральністю, проявляють національну і релігійну терпимість, шанобливе відношення до мов, традицій і культури інших народів.

Зростання етнізації освіти наприкінці XX – початку XXI століття мало значний вплив на систему професійної педагогічної освіти. Серед чинників, які вплинули на цей процес, можна умовно виокремити політичні, соціально-економічні, соціально-культурні та наукові. Ці галузі суспільного буття у всі часи відігравали істотну роль у становленні сфери освіти,

додаючи їй певну спрямованість і формуючи характер освітніх парадигм. На посилення етнічної складової в освіті вплинули, з одного боку, ідеї “транснаціоналізму”, “глобалізації”, з іншого – загострення проблем актуалізації відмінностей – національних, культурних, гендерних, расових, релігійних. Інтеграційні тенденції, універсалізм, який набирає силу, та тенденції до виявлення унікальності різних народів надають особливої значущості проблемі поєднання універсальних принципів і цінностей з позитивним (а не просто нейтральним) відношенням до відмінностей (зокрема, етнічних). Загострення міжрегіональних, міжетнічних, міжконфесійних конфліктів, сплески міжнародного тероризму і злочинності привело до перегляду сфери пізнання, пов’язаної з культурним, етнічним і регіональним різноманіттям, до перегляду національної і культурної політики безпосередньо в Україні та Китаї.

Отже, важливим механізмом подолання негативних явищ, пов’язаних з національним питанням, можна вважати формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики. Формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики як один з напрямів духовного розвитку є процесом входження особистості у новий культурний простір, орієнтує її на вільний творчий розвиток в соціокультурному середовищі. Пізнання унікальності, неповторності кожної культури відбувається через самопізнання, самоактуалізацію особистості в результаті її саморозвитку та самоорганізації, а прагнення прилучитися до скарбів світової культури дозволяє розглядати культуру як систему суб’єктивних сенсів і ціннісних орієнтацій.

Музична культура як естетична категорія свідомості кожного етносу акумулює світогляд народу, його смаки, схильності, інтереси, етичні, історичні, філософські, художньо-естетичні погляди, а також передові ідеї та особливості в масштабі всього людства.

Формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки майбутніх учителів музики є інноваційним за своєю природою процесом, що трансформує існуючі традиції та породжує нові культурні цінності, збагачуючи тим самим як суб’єктів освітнього процесу, так і сам освітній процес.

Культура особистості та музично-естетичне виховання – об’єкти дослідження філософів: Л. Когана, І. Ляшенка, М. Мамардашвілі, Р. Тельчарової та ін.; психологів: Л. Виготського, В. Давидова, Л. Занкова, О. Леонтєва, С. Рубінштейна, Б. Теплова та ін.; мистецтвознавців: Б. В. Асаф’єва, Р. І. Грубера, А. Н. Сохора та ін.; музикантів-педагогів: Е. Абдулліна, О. Апраксіної, Л. Аржачнікової, А. Козир, Г. Падалки, О. Рудницької, Н. Терент’євої, О. Хижної, Г. Ципіна, С. та В. Шацьких, О. Щолокової, Б. Юсова та ін.

Однак, проводячи аналіз досліджень з проблеми формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів, можна відмітити, що, не

дивлячись на значну кількість праць, присвячених полікультурному вихованню та культурі міжнаціонального спілкування, питання формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики досліджені недостатньо.

На нашу думку, стимулом вдосконалення процесу формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики є необхідність подолання суперечностей між:

– об'єктивною потребою суспільства у конкурентоздатних фахівцях, готових до діалогу у міжнаціональному полікультурному середовищі, та організацією педагогічного процесу у вищій школі, що не враховує можливості фахової підготовки у формуванні етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики;

– високим рівнем розробленості концепцій гуманістичної особистісно зорієнтованої освіти і відсутністю належної уваги до проблем формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики як процесу культурного саморозвитку особистості в сучасному багатонаціональному суспільстві;

– багатонаціональним полікультурним освітнім простором, що об'єктивно існує і постійно розширюється, та відсутністю цілеспрямованої діяльності з формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики;

– функціональною спрямованістю викладання фахових дисциплін та цілісним характером фахової діяльності майбутніх учителів музики.

Формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики ми розуміємо як розвиток активного контекстного суб'єкт-суб'єктного спілкування, емоційно-творчого відношення до культури свого та інших народів, що впливають на становлення толерантності та емпатії особистості студента. Виходячи з цього, можна вважати, що формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики є складовою особистісно зорієнтованої освіти, яка найбільшою мірою сприяє повноцінному розвитку особистості та формує здатність осмислювати, суб'єктивувати дійсність.

Особистісно зорієнтована парадигма освіти вимагає переходу від суб'єкт-об'єктної до суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача та студента. Тому при особистісно зорієнтованому навчанні зусилля педагога спрямовані на організацію діалогу, стимулювання особистісного саморозвитку студента і саморегуляції. У основі проектування особистісно зорієнтованої освіти знаходиться культурологічний підхід, що "орієнтує систему освіти на діалог з культурою людини як її творця і суб'єкта, здатного до культурного саморозвитку" [4, с. 63]. Культурологічний підхід, за Є. Бондаревською, у концепції особистісно зорієнтованої освіти розставляє ціннісні акценти гуманістичного змісту виховання. "Людина культури – гуманна особистість. Гуманність – вершина моральності, оскільки в ній

любов до людей, до всього живого поєднується з милосердям, добротою, здатністю до співпереживання, альтруїзмом, готовністю надавати допомогу, розумінням цінності і неповторності кожної людини, недоторканності людського життя, милосердя, злагоди, добросусідства, уміння проявляти терпимість до всіх людей, незалежно від раси, національності, віросповідання, положення в суспільстві, особистісних властивостей” [4, с. 128].

Розуміння і прийняття всього різноманіття художньої культури сприяє зміні ціннісних орієнтації особистості та вимагає наявності певних особистісних якостей: толерантності як визнання рівноправ'я і свободи кожного народу, розуміння різноманіття культур; емпатії як суб'єктивного сприйняття іншої людини, здатності проникнення у її внутрішній світ, що виявляється у формі співпереживання, співчуття, розуміння її думок і відчуттів; діалогічності як психологічної якості особистості, що дозволяє взаємодіяти, співробітничати в суспільстві. На думку польської дослідниці Беати Гурницької, ефективне вирішення різноманітних професійних завдань значною мірою залежить від наявності та рівня сформованості у педагогів професійно значущих особистісних рис і якостей, зокрема таких як, толерантність, емпатійність, сенситивність, асертивність, відсутність внутрішніх особистісних конфліктів [12, с. 128].

Українська та китайська національні музичні культури представляють багатий матеріал для використання її у фаховій підготовці майбутніх учителів музики, відображаючи передові ідеї і новаторський дух сучасної музичної культури, яскраво виражений національний характер.

Висновки. Таким чином, формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики – це не лише процес і результат оволодіння людиною певною системою знань, необхідних для формування фахових умінь і навичок, а, перш за все, саморозвиток і самоорганізація особистості. Формування етнокультурної компетентності майбутніх учителів музики є складовою особистісно зорієнтованої освіти, основний принцип якої – створення умов для реалізації особистісно розвиваючих функцій освітнього процесу, виховання гуманної особистості, здатної до культурного саморозвитку в сучасному багатонаціональному суспільстві, організації діалогу, що стимулює особистісний саморозвиток і саморегуляцію студента.

Використана література:

1. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХ ст.– Освіта, 2002. – № 26.
2. *Бондаревская Е. В.* Смыслы и стратегии личностно ориентированного воспитания //Педагогика. – 2001. – № 1. – С. 17-24.
3. *Бондаревская Е. В.* Гуманистическая парадигма личностно-ориентированного образования // Педагогика. – 1997. – № 4. – С. 11-17.
4. *Борев Ю.* Эстетика. В 2-х т. – 2-е изд. Доп. – М., – Смоленск : Русич, 1997. – Т.1. –576 е.; Т. П. – 640с.
5. *Бромлей Ю. В.* Этнос и этнография. – М. : Наука, 1973. – 223 с.

6. Гачев Г. Национальные образы мира: Курс лекций. – М. : Издательский центр “Академия”, 1998. – 432 с.
7. Ван Гоань. Від практики до рішень: реформа та розвиток музичної освіти в школах нашої країни / Ван Гоань // Гуанчжоу, 2005.– 273 с.
8. Євтух В. Б. Структура та характер взаємодії елементів сучасного українського етносу // Формування української нації: історія та інтерпретації. – Львів, 1995. – 314 с.
9. Рудницька Т. М. Трудовий потенціал українського суспільства в етнічному вимірі // Українське суспільство на порозі третього тисячоліття. – Київ, 1999. – С. 634.
10. Саган О. Н., Пилипенко Т. І. Європейські пріоритети державної етнонаціональної політики України. – Київ, 2008. – С. 63.
11. Bancs M. Ethnicity: Anthropological Constructions. – P. 1.
12. Górnicka B. “Rodzicielski świat” matek i ojców wychowujących dziecko z niepełnosprawnością, w Rodzicielstwo w kontekście wychowania i edukacji / J. Brągiel. P. Kaniok, A. Kurcz (red), wyd. Uniwersytetu Opolskiego, Opole, 2013, – S. 411.

Лу Лу. Гуманистическая направленность формирования этнокультурной компетентности будущих учителей музыки.

В статье рассматриваются особенности этнонационального развития общества, которые влияют на формирование у будущего учителя музыки этнокультурной компетентности.

Ключевые слова: учебная деятельность, этничность, этнокультурная компетентность, эмпатия, толерантность.

LU LU. Humanism orientation of forming the ethnocultural competence of future music masters.

In the article are described the ethnonational development of the state are analysed and focuses on the problems the ethnocultural competence of teaching staff training, the basis of which makes the principles of humanistic education upbringing.

Keywords: the scientific activity, the ethnicity, the ethnocultural competence, empathy, the tolerance.

УДК: 371:351.851

Нечипоренко В. В.

Комунальний заклад “Хортицький національний навчально-реабілітаційний багатопрофільний центр” м. Запоріжжя

СИСТЕМНИЙ РОЗВИТОК ЗАКЛАДУ: ВІД ПРОЕКТУВАННЯ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРАКТИКИ

Все моє внутрішнє життя – це пошук.

Людвіг ван Бетховен

У статті розкрито зміст поняття “системний розвиток освітнього закладу” та на прикладі Хортицького центру охарактеризовано напрямки системного розвитку навчально-реабілітаційного закладу, діяльність якого ґрунтується на концептуальних засадах педагогіки життєтворчості. Висвітлено значення модернізації реабілітаційного процесу, управління та моніторингу в контексті системного розвитку Хортицького національного навчально-реабілітаційного багатопрофільного центру.